

TONG OTGANDAGI QISHLOQ — MEHR UYG'ONGAN MANZIL

Abdullayeva Rushana

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalar universiteti talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.21975935>

Qishloqning tongi boshqacha otadi. Shaharda tongni baland binolar orasidan ko'tarilgan quyosh qarshi olsa, qishloqda uni avval xo'rozning qichqirig'i, tandirning iliq nafasi, hovlilardan taralayotgan non hidi va mehnatga shoshayotgan odamlarning qadami kutib oladi. Bu tongda qandaydir sirli fayz bor. Go'yo tabiat ham odamlar bilan birga uyg'onib, yangi kunning eshigini sekin ochadi.

Qishloq tongi — shunchaki kunning boshlanishi emas. U odamlarning qalbida yashayotgan mehr, oqibat, sabr va mehnatning aks-sadosidir. Erta tongdan hovlisini supurayotgan ona, mol-holiga yem berayotgan ota, dalaga otlangan dehqon, maktabga shoshayotgan bola, qo'lida non ushlab nevarasini kuzatayotgan momo — bularning barchasi qishloq hayotining tirik manzarasidir. Bu manzaralarda katta shaharlardagi shovqin-suron yo'q, ammo inson qalbiga yaqin bir sokinlik bor.

Tong hali yorishmay turib, qishloq ko'chalarida hayot boshlanadi. Bir hovlida kelin tandir yoqadi. Boshqa hovlida kekxa ota hovlisini supuradi. Kimdir sigir sog'adi, kimdir dalaga ketishga hozirlik ko'radi. Ayollar dasturxon yozib, oilasini nonushtaga chorlaydi. Bir burda issiq nonning hidi ko'chaga taraladi. Shu oddiy manzaralarning o'zida katta bir hayot yashirin.

Bir kuni qishloqda tong sahada kekxa dehqon Hasan otani ko'rgan edim. U yoshining oltmishdan oshganiga qaramay, tong yorishmasidan dalaga yo'l olardi. Qo'lida eski ketmon, yelkasida oddiy chopon. Uning yuzida yillar mehnatining izlari bor edi. Ammo ko'zlarida charchoqdan ko'ra umid ko'proq sezilardi.

— Ota, nega buncha erda turasiz? — deb so'raganida, u kulib:

— Yer ham odamga o'xshaydi, bolam. Erda mehr bersang, kechroq javobini beradi, — degandi.

Bu gap oddiy eshitiladi. Ammo unda butun bir umrning falsafasi bor edi. Dehqon yerga urug' qadab, hosil kutadi. Ona farzandini tarbiyalab, uning kamolini kutadi. Ota oila uchun yillar davomida mehnat qiladi. Ularning hech biri qilgan yaxshiligini darhol qaytarishni kutmaydi. Balki qishloq odamlarining buyukligi ham shundadir — ular hayotdan avval berishni o'rgangan.

Qishloqning eng katta boyligi uning odamlari. Bu yerda qo'shnining quvonchi o'z quvonchingdek, tashvishi esa o'z tashvishingdek qabul qilinadi. Bir xonadonda to'y bo'lsa, butun ko'cha harakatga keladi. Kimdir qozon osadi, kimdir non yopadi, yana kimdir hovli supuradi. Bir oilaning boshiga musibat tushsa, hech kim "bu mening ishim emas" demaydi. Odamlar bir piyola choy bilan ko'ngil so'raydi, bir og'iz tasalli bilan dardni yengillatishga urinadi.

Qishloqda hali ham "qo'shni haqqi", "kattaga hurmat", "kichikka izzat", "birovning holidan xabar olish" degan qadriyatlar oddiy hayotning bir qismidek yashaydi.

Bir qish kuni qishloqda yashaydigan Saodat opaning uyida og'ir kunlar bo'libdi. Oilaning yagona boquvchisi bo'lgan o'g'li shaharda ishlardi. Qor qalin yog'ib, yo'llar yopilib qolgan paytda uyda oziq-ovqat ham kamayib qoladi. Buni eshitgan qo'shnilar indamay uylariga tarqalishmadi. Kimdir un olib keldi, kimdir yog', yana biri tandirda yopilgan issiq nonni ko'tarib keldi. Hech kim o'zini qahramon deb bilmadi. Chunki ular uchun bu oddiy insoniylik edi.

Saodat opa ko'zlariga yosh olib:

— Odamning boyligi sandig'idagi pulida emas ekan. Yonidagi yaxshi odamlarida ekan, — degan edi.

Bu so'zlar qishloqning butun mohiyatini ifodalaydi.

Qishloqning tongi ana shunday insoniy tuyg'ular bilan yorishadi. Quyosh ufqdan ko'tarilgani sayin ko'chalar jonlanadi. Dalalar ustidan mayin shabada esadi. Daraxt barglari shitirlaydi. Ariqlarda suv shildiraydi. Qayerdadir bola kulgisi eshitiladi. Bir chetda keksa momo nabirasining boshini silab, maktabga kuzatadi.

— Bolam, yaxshi o'qi. Biz ko'rmagan kunlarni sen ko'rgin, — deydi u.

Bu gapda bir avlodning orzusi mujassam. Qishloqning ko'p onalari farzandini katta orzular bilan voyaga yetkazadi. Ular farzandi olim bo'lsin, shifokor bo'lsin, muhandis, o'qituvchi yoki jurnalist bo'lsin, xalqiga naf keltirsin, deb yashaydi. O'zi oddiy hayot kechirsa ham, bolasining kelajagini katta tasavvur qiladi.

Bugun qishloqlarda ham hayot o'zgarib bormoqda. Yangi uylar qad rostlamoqda, zamonaviy maktablar, tibbiyot maskanlari, yo'llar, tadbirkorlik korxonalari paydo bo'lmoqda. Kecha faqat dalada mehnat qilgan yoshlar bugun zamonaviy kasblarni egallab, yangi loyihalarni amalga oshirmoqda. Kimdir issiqxona tashkil etmoqda, kimdir chorvachilikni rivojlantirmoqda, yana biri hunarmandchilik bilan shug'ullanmoqda. Qizlar ta'lim olib, turli sohalarida o'z o'rnini topmoqda.

Ammo o'zgarishlar orasida qishloqning eng katta boyligi — odamiylik yo'qolib ketmasligi kerak.

Chunki asfalt yo'l qurish mumkin, ammo odamlar qalbidagi mehr yo'lini qurish qiyin. Yangi uy tiklash mumkin, ammo oiladagi oqibatni tiklash uchun yillar kerak. Zamonaviy texnologiyani sotib olish mumkin, ammo keksaning duosini pulga sotib olib bo'lmaydi.

Qishloqning fayzi ham ana shu oddiy, ammo bebaho narsalarda.

Tong payti dalaga ketayotgan dehqonning birinchi o'yini — bugungi rizq. Maktabga ketayotgan bolaning ko'zida esa ertangi kun. Ona dasturxon yozarkan, farzandining sog'ligini o'ylaydi. Ota eshikdan chiqarkan, oilasining tinchligini o'ylaydi. Keks inson esa farzandlari va nevaralarining kamolini tilaydi.

Har kimning o'z tashvishi bor. Ammo ularning barchasini birlashtirib turadigan narsa — umid.

Qishloqda bir narsani yaxshi anglaysan: hayot katta voqealardan emas, ko'pincha kichik yaxshiliklardan quriladi. Ertalab qo'shniga salom berish, yo'lda uchragan keksa odamning holidan xabar olish, og'ir yuk ko'tarayotgan ayolga yordam berish, dalada ishlayotgan otaga suv olib borish, maktabga ketayotgan bolaning boshini silash — bular oddiy ko'ringani bilan inson qalbida katta iz qoldiradi.

Ba'zan insonning ko'ngliga malham bo'ladigan narsa katta sovg'a yoki qimmatbaho gap emas. Shunchaki "Qalaysiz?", "Charchamadingizmi?", "Sizga yordam kerakmi?" degan samimiy so'zning o'zi yetarli.

Qishloq odamlari ana shunday so'zlarning qadrini yaxshi biladi.

Ularning qo'llari mehnatdan dag'allashgan bo'lishi mumkin, ammo ko'ngillari yumshoq. Yuzlarida quyosh va shamolning izi bo'lishi mumkin, ammo nigohlarida mehr bor. Ular boylikni faqat mol-dunyo bilan o'lchamaydi. Bir dasturxon atrofida jam bo'lish, farzandlarning sog'-

omonligi, hovlida kulgi eshitilishi, qo'shnining tinchligi — ular uchun katta boylik. Shuning uchun ham qishloq tongining fayzi boshqa.

U tongda tandir nonining hidi bilan birga onaning mehri taraladi. Xo'rozning qichqirig'i bilan birga yangi kun umidi uyg'onadi. Dalaga tushgan dehqon qadami bilan rizq yo'li ochiladi. Maktabga ketayotgan bolaning qadami bilan kelajak sari yo'l boshlanadi.

Qishloqning har bir tongi aslida insonning yaxshilikka bo'lgan ishonchini yangilaydi.

Bugun shaharlarda hayot shiddat bilan kechmoqda. Odamlar vaqt ortidan yuguradi, telefonlar jiringlaydi, mashinalar shoshadi. Ammo qishloq tongida inson bir zum to'xtab, hayotning asl mazmuni haqida o'ylab qoladi. Hayot faqat yugurish emasligini, ba'zan bir piyola choy ustida suhbatlashish, ota-onaning duosini olish, farzandning kulgisini tinglash, qo'shnining holidan xabar olish ham baxt ekanini anglaysan.

Qishloq menga shuni o'rgatadi: insonning buyukligi uning mansabida emas, odamlar bilan qanday muomala qilishida. Uyining kattaligida emas, dasturxonining ochiqligida. Cho'ntagidagi boyligida emas, ko'nglidagi saxovatida. Tong yana otdi. Quyosh dalalar uzra oltin nurlarini sochdi. Qishloq ko'chalari yana odamlar bilan gavjum bo'ldi. Kimdir dalaga ketdi, kimdir ishga, kimdir maktabga. Ayollar hovli yumushlariga kirishdi. Keksalar darvoza oldida gurunglashdi. Bolalar kulgisi ko'chalarga taraldi.

Hayot yana davom etdi.

Ammo har bir tong qishloqqa bir haqiqatni eslatib turardi: insonni inson qiladigan narsa uning boyligi emas, qalbidagi mehrdir.

Qishloqning tongi shuning uchun fayzli. Chunki bu tongni faqat quyosh emas, odamlarning duosi ham yoritadi.

U yerda har bir hovlining o'z hikoyasi, har bir ko'chaning o'z xotirasi, har bir keksa insonning aytilmagan dardi, har bir bolaning katta orzusi bor. Va eng muhimi, har bir tong yangi umid olib keladi.

Agar hayot yo'lingizda bir kun charchab qolsangiz, qishloq tongini eslang. Issiq non hidini, ona duosini, otaning sukutdagi mehrini, dehqonning mehnatga to'la qo'llarini, bolalarning beg'ubor kulgisini eslang.

Chunki ba'zan qalbga malham bo'ladigan eng katta dori — insonning o'z ildizlarini eslashi.

Qishloq esa ana shu ildizlarning eng mustahkamlaridan biridir.

Tong otadi. Quyosh botadi. Kunlar almashadi. Avlodlar ulg'ayadi. Ammo qishloqning tonggi fayzi, odamlarning mehr-oqibati va duoga to'la qo'llari avloddan avlodga o'tib boraveradi.

Chunki qishloq — shunchaki yashash manzili emas.

U — odamiylik hali ham uyg'oq bo'lgan, mehr hali ham eshik qoqmay kiradigan, bir burda non ham, bir og'iz yaxshi so'z ham inson qalbiga bayram olib kiradigan muqaddas maskandir.

Xulosa

Qishloqning tongi — tabiat uyg'onadigan oddiy bir lahza emas, balki insoniylik, mehr-oqibat, mehnat va umid qaytadan tug'iladigan go'zal bir manzaradir. Bu tongning fayzi uning musaffo havosi yoki oltin quyoshidagina emas, balki shu zaminni obod qilib, har kuni halol mehnat bilan yashayotgan odamlar qalbidadir. Dehqonning dalaga tashlagan qadami, onaning tandir oldidagi zahmati, otaning oilasi uchun qilayotgan mehnati, keksa momoning duosi, bolaning beg'ubor kulgisi — bularning barchasi qishloq hayotining bebaho boyligidir.

Qishloq odamlari bizga hayotning eng katta saboqlarini oddiy yashash tarzi bilan o'rgatadi: halol mehnat qil, nonning qadriga yet, kattani hurmat qil, kichikka mehr ko'rsat, qo'shningning quvonchini o'zingniki deb bil, dardiga esa befarq bo'lma. Chunki insonning haqiqiy boyligi uning mol-dunyosida emas, ortidan qoladigan yaxshi nomi, qilgan yaxshiligi va odamlar qalbida qoldirgan ezgu izidadir.

Bugun hayotimiz tobora zamonaviylashib, qishloqlar ham yangi qiyofa kasb etayotgan bir paytda, biz o'sha qadimiy va bebaho qadriyatlarni asrab qolishimiz kerak. Chunki zamon o'zgaradi, uylar yangilanadi, yo'llar kengayadi, texnologiyalar rivojlanadi, ammo mehr, oqibat, ota-ona duosi, qo'shnichilik va insoniylik yo'qolsa, har qanday taraqqiyotning mazmuni kamayadi.

Qishloqning har bir tongi bizga shuni eslatadi: hayotning go'zalligi dabdabada emas, samimiyatda; baxt boylikda emas, xotirjamlikda; insonning ulug'ligi mansabda emas, yaxshilik qilishida.

Shu bois qishloq tongining fayzi — aslida odamlarning qalbidagi nurdir. Bu nur tandir nonining isidan, ona duosidan, dehqonning peshona teridan, keksaning oq fотиha-sidan, bolaning beg'ubor kulgisidan taraladi. Uni asrash, qadrlash va keyingi avlodga yetkazish esa har birimizning insoniy burchimizdir.

Tonglar otaveradi, avlodlar almashaveradi. Ammo mehr bor joyda hayotning fayzi, insoniylik bor joyda esa qishloqning qalbi hamisha tirik qoladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Aytmatov, Ch. Asrga tatigulik kun. — Toshkent: Sharq, 2009.
2. O'tkir Hoshimov. Ikki eshik orasi. — Toshkent: Sharq, 2012.
3. Said Ahmad. Ufq. — Toshkent: O'zbekiston, 2018.
4. Abdulla Qahhor. Sinchalak. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2013.
5. Tog'ay Murod. Otamdan qolgan dalalar. — Toshkent: Sharq, 2007.